

Κι όμως πίστευα ότι τα είχα ξεχάσει όλα. Τα είχα όλα ξεχάσει.

Η ανοιχτή πόρτα σχηματίζει ένα τετράγωνο φωτός πάνω στα πλακάκια. Μόρια σκόνης αιωρούνται στην ατμόσφαιρα. Διασχίζω τον χώρο, ψαχουλεύω στα τυφλά για να βρω το χερούλι του παραθύρου. Το ξύλο από τις γρίλιες έτριξε. Το σπρώχνω με δύναμη. Ο ήλιος με τυφλώνει, κατακλύζει τον χώρο. Σκιές επίπλων προβάλλουν, αδιάφορες και κουρασμένες. Οικογενειακά μπιμπελο κρύβονται κάτω από μια παχιά κρούστα βρωμιάς. Οι αναμνήσεις που αναδίνονται από εκεί έχουν το παγωμένο χαμόγελο ξεχωμένου πτώματος.

Κι αίφνης, είμαι εννιά, δέκα χρόνων· είμαι αναστατωμένος, φοβισμένος, όπως κάθε φορά που έμπαινα στο δωμάτιό του όταν εκείνος έλειπε. Η σκιά του αιωρείται πάνω από το κεφάλι μου, επιθλέπει τις κινήσεις μου. Αισθάνομαι ήδη ένοχος. Καμιά φορά με κοιτούσε μ' ένα βλέμμα τόσο βαθιά τρυφερό που θα μπορούσα να πεθάνω γι' αυτόν. Ήθελα να αποδιώξω τη μορφή του.

Στο καθιστικό, τραπέζι και καρέκλες τα έχουν καταπιεί οι εφημερίδες. Ήταν ανίκανος να πετάξει το παραμικρό. Ξαν να ήθελε κάτι τελευταίο να μου εκμυστηρευτεί, ή να μου καταμαρτυρήσει. Παλιά φύλλα της *Ουμανιτέ* στοιδιάζονται πάνω στα άπαντα των *Κομμουνιστικών Τετραδίων*

και της *Νέας Κριτικής*, της «επιθεώρησης του μαχητικού μαρξισμού» που απευθυνόταν στους διανοούμενους και την οποία, από τα έντεκά μου, με ανάγκαζε να διαβάζω.

Πλησιάζω μια στοίβα. Κάνω πως με απορροφά η ανάγνωση, τάχα, για να κρύψω τη δυσφορία μου.

Ήμουν ένας άνθρωπος δίχως μνήμη. Όταν η παρτίδα χάθηκε, εννοώ όταν έγινε πλέον αδύνατον να αρνείσαι την αποτυχία, όταν μετά την κατάρρευση υποχρεωθήκαμε να αντιμετωπίσουμε τις συντριπτικές αποκαλύψεις για τα κομμουνιστικά καθεστώτα, όταν πια ήταν αδύνατον να συνεχίσεις να εξωραΐζεις, πόσω μάλλον να δικαιολογείς, τότε η μνήμη μου μ' εγκατέλειψε. Η οικογενειακή μας ιστορία ήταν τόσο βαθιά διαποτισμένη από αυτή την προσδοκία, που αποκόπηκα από ολόκληρο το παρελθόν, βραχυκύκλωσα. Η λήθη συρρίκνωσε τον πόνο μου όπως το όπιο τις κόρες των ματιών του εθισμένου.

Μαντεύω ότι και η αδερφή μου δυσφορεί το ίδιο. Μου δίνει ένα παλιό μου τετράδιο. Στον πρώτη σελίδα γράφει «Η ιστορία της οικογένειάς μου» και ο υπότιτλος «Από την Κολωνία στο Παρίσι, τέσσερις γενιές των Αντερόλντ».

Ο πατέρας με ήθελε χρονικογράφο της οικογένειας. Συγκέντρωσα τις μαρτυρίες της γιαγιάς μου, του θείου μου, των εξαδέλφων. Έγραψα καμιά εικοσαριά σελίδες. Εκείνος είχε γεμίσει τα περιθώρια με σχόλια, χρονολογίες, τόπους, για να αντικρούσει την εξιστόρηση της μάνας του, βάζοντας θαυμαστικά σε συγκεκριμένα σημεία.

Ήλπιζε άραγε ότι μια μέρα θα τα διαβάσω; Ανάβω τσιγάρο. Δεν είναι δυσφορία, αυτό που νιώθω, είναι απόρριψη. Στο τέλος είχε σημειώσει μια σειρά από ημερομηνίες δίπλα από τις οποίες είχε γράψει λίγα λόγια. Όλα αφορού-

σαν εμένα. Επισήμανε τις κυριότερες στιγμές της ζωής μου, από τη γέννησή μου μέχρι τη μέρα που άρχισα να εργάζομαι ως επιμελητής για τον εκδοτικό οίκο Λαρούς. Όλα ήταν σημειωμένα με το στεγνό ύφος του ληξίαρχου. Με διαπέρασαν ρίγη. Η επιλογή των γεγονότων μου αποκαλύπτει τι ήθελε να θυμάται από μένα. Δεν είχε καταχωρίσει τον γάμο μου αλλά είχε καταχωρίσει την εγγραφή μου στη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών. Ούτε η γέννηση των παιδιών μου εμφανιζόταν πουθενά, ενώ αντιθέτως είχε καταγραφεί η εκλογή μου ως συνδικαλιστικού εκπροσώπου στη δουλειά μου.

Ξαναδιαβάζω. Βαριανασαίνοντας. Και μια τρίτη φορά. Με κατακλύζει αγανάκτηση. Δεν είναι ότι δεν με είχε δει να μεγαλώνω. Δεν είναι σαν κάποιες μητέρες που αρνούνται να αποδεχτούν ότι ο γιος τους δεν είναι πια το αγοράκι με το άδολο μουτρακι που έτρεχε στην αγκαλιά τους. Συνέχιζε ακόμη και τώρα να με συμμορφώνει με τη γραμμή του Κόμματος. Εν αγνοία μου. Μαλάκα! Μαλάκα! Ουρλιάζω. Κι αμέσως μετά, τύψεις για τη βρισιά, πόνος που τον έχω απογοητεύσει. Δεν μπορώ να συγκρατηθώ και να μην ξαναδιαβάσω το τετράδιο. Με είχε αναμορφώσει, περιορίζοντάς με μονάχα σε αυτά τα γεγονότα. Μερικές σκόρπιες στιγμές, θραύσματα ζωής με τα οποία έχτιζε την ιστορία μου. Διστάζω, μα στη συνέχεια σκίζω μία μία τις σελίδες του τετραδίου. Γι' αυτόν υπήρξα μονάχα ένας αγωνιστής του Κόμματος. Ένας γαμημένος αγωνιστής. Βρισιές με κατακλύζουν και πάλι. Η οργή είναι μια μαύρη τρύπα. Μανιάζω, κάνω τις σελίδες κομφετί. Δεν θα ήθελες να τα κρατήσεις; εκπλήσσεται η αδερφή μου. Να μη μείνει ούτε ίχνος τους. Οργή και λύσσα. Το παιδί μέσα μου με κυριεύει και πάλι.

Η απλοϊκή του αντίληψη για τα πράγματα, οι φοβίες του αναδιώνουν. Το κεφάλι μου γυρίζει. Τον κατηγορώ και γι' αυτό, κυρίως γι' αυτό. Δεν είμαι πια.

Δεν ήμουν πια. Ήθελα να τελειώνω με αυτή την ιστορία, να τη σβήσω οριστικά. Μοχθηρή χαρά με παρασύρει. Αν μπορούσα, θα τα έκανα όλα παρανάλωμα.

Δεν κρατάω τίποτε. Ούτε τις εφημερίδες που με χαρά τις κάνω κομματάκια πριν τις ξεφορτωθώ στον σκουπιδοτενεκέ στη μέση της αυλής. Ούτε τα έπιπλα, ούτε τα σεντόνια με τα αρχικά του παππού μου, ούτε τα σεργίτσια από πορσελάνη και τα ποτήρια από το Ρουαγιάλ-Τρυντέν, το καφέ της γιαγιάς μου, όλα όσα είχε σωρεύσει σαν μικρές νίκες της ζωής της.

Τίποτε δεν πρέπει να επιδιώσει.

Ούτε τα προγράμματα από τις παραστάσεις στις οποίες είχε παίξει, τα γράμματα που είχε γράψει στους σκηνοθέτες για να πάρει έναν ρόλο, όλα όσα είχε φυλάξει, στοίβες ζόφου και βρωμιάς.

Τίποτε. Απολύτως τίποτε.

Η αδερφή μου πασχίζει να διασώσει ό,τι μπορεί, υπερασπίζεται την αξία των οικογενειακών μπιμπελό.

Πέτα, της λέω. Πέτα.

Μου ρίχνει κοφτές, επικριτικές ματιές. Σταματάει μπροστά σε κάθε αντικείμενο, επιχειρεί να με κατευνάσει ανασύροντας λεπτομέρειες και περιστατικά.

Καρφί δεν μου καίγεται! Σάρωνε! Κατάστρεφε!

— Το θυμάσαι αυτό...; ρωτάει με το σαρκαστικό ύφος που, από παιδί, με έκανε έξαλλο, κι αντιδρούσα με την ίδια λύσσα, έτοιμος να εκραγώ.

Ένα ξύλινο γραμματοκιβώτιο που είχα κατασκευάσει μόνος μου για την Ημέρα του Πατέρα, βαμμένο κόκκινο με ένα κίτρινο σφυροδρέπανο στο μέσο, κάρτες με το μενού που ζωγραφίζαμε για το χριστουγεννιάτικο ρεβεγιόν κάθε χρόνο, παιχνίδια που είχε φτιάξει ο παππούς μου, ένας γερανός από λευκοσίδηρο και ένα ξύλινο καράδι· ένα μουσικό κουτί. Η αδερφή μου συγκινήθηκε· έχει επιδιώσει, λει, από τόσες και τόσες μετακομίσεις...

Της αρπάζω το κουτί από τα χέρια, το πετάω από το παράθυρο. Το καπάκι γίνεται κομμάτια, η μελωδία παίρνει για λίγο μπροστά σαν ξεκούρδιστη. Δέσποζε πάνω στο τζάκι στο δωμάτιο των γονιών μου. Η μητέρα μου το μурμούραγε από τη μέρα που το φτιάξαμε. Η μουσική αργοσβήνει, ακούγονται μερικές τελευταίες ζαλισμένες νότες, κι έπειτα σταματάει εντελώς.

Η αδερφή μου με καρφώνει με το βλέμμα, τσαντισμένη.

Δεν κατάφερα να ηρεμήσω παρά μόνο όταν όλα τα δωμάτια άδειασαν, καθάρισαν, κάθε ίχνος είχε σβηστεί.

Δεν έμενε τίποτε.

Πετάω και το τετράδιό μου, η οικογενειακή κατάρρα θα σβήσει μόνο αν τα εξαφανίσω όλα.

Η ίδια τύχη περιμένει τις λιθογραφίες των καλλιτεχνών του Κόμματος, πλήθη που διαδηλώνουν κάτω από τεράστιες κόκκινες σημαίες, γροθιές υψωμένες, μανάδες που κουβαλούν τα λιπόσαρκα παιδιά τους, όλη η παλιατσαρία της κομμουνιστικής γλυκερής ανωτερότητας.

Τα βιβλία, όλα τα βιβλία. Γέμισαν όμορφα όμορφα τον πάτο του σκουπιδοτενεκέ. Εξώφυλλα εξέχουν ατάκτως από τον σωρό, αφιερώματα στους Βιετναμέζους, με τα κινεζικά καπέλα τους, θύματα των βομβών ναπάλμ, Χιλιανοί στρα-

τιώτες στους δρόμους του Σαντιάγο, μαύροι στα νοτιοαφρικανικά γκέτο χτυπιούνται με ρόπαλα από την αστυνομία. Αισθάνομαι το βλέμμα τους να με διαπερνά.

Και τα μεταλλικά κουτιά από μπισκότα που περιείχαν οικογενειακές φωτογραφίες. Τα έχει θάψει στο βάθος του γκαράζ. Αρχικά νόμισα ότι ήταν παλιά κουτιά με στόκο. Ακόμα μια δολιότητά του. Η τσαντίλα μου επανέρχεται. Φρόντισε να ξαλαφρώσει το παρελθόν του πετώντας το στα μούτρα μου την τελευταία στιγμή. Ήξερε πολύ καλά τι θα συνέβαινε, το μεγάλο ξεκαθάρισμα, η ανεύρεση των κουτιών σε μια κόχη. Αν είχε αφήσει τις φωτογραφίες σε κοινή θέα πάνω στον μπουφέ ή τις είχε βάλει σε άλμπουμ, τότε θα ανησυχούσα.

Δεν είχα καλά καλά σηκώσει το καπάκι μα δεν συγκρατήθηκα. Στον σκουπιδοτενεκέ κι αυτές, παρέα με τους Χιλιανούς και τους Βιετναμέζους αγωνιστές! Η αυλή είναι πνιγμένη από τρεις γενιές προγόνων με ιερατικές πόζες, σχολικές φωτογραφίες και φωτογραφίες στα χακί, με το βλέμμα σταθερό, μωρά γυμνά πάνω σε μαξιλάρες, βλέμμα έκπληκτο με μάτια ορθάνοιχτα, παντρεμένοι, βλέμμα ευθύ και σοβαρό, παιδιά με τα γιορτινά τους, μάτια μισόκλειστα από την αντηλιά, σταφιδιασμένοι γέροντες, βλέμμα σκοτεινό μέσα από βαθυλωμένα μάτια, από τα οποία θέλαμε να κρατήσουμε μια τελευταία εικόνα. Βλέμματα που λαχταρούσαν ένα σημείο εκτός κάδρου, μισόκλειστα, γελαστά, βλέμματα σαν ζουμερά φρούτα, μάτια κόκκινα και διάφανα των πολαρρόιντ, βλέμματα από χίλιες ζωές. Όλα στον σκουπιδοτενεκέ!

Δίπλα σε φωνακλάδες διαδηλωτές και ψυχωμένες αγωνίστριες με υψωμένες γροθιές, στα πρωτοσέλιδα παλιών Ου-

μανιτέ, τα πορτρέτα του Μαρξ και του Λένιν, αραδιασμένα πίσω από τον καναπέ, η ύστατη εκδίκησή του.

Τα περισσότερα πρόσωπα στις φωτογραφίες μου είναι άγνωστα. Σχηματίζουν μια ξένη οικογένεια που της ταράζω τη γαλήνη. Καμιά φορά, στο πίσω μέρος, υπάρχει κάποια σημείωση —στη Σετ, Ιούλιος του 1950, η Ρόζα, η Μελίνα και η Ελίζα στα εξηντάχρονα του Ντεντέ, ο Μαρσέλ, στη γιορτή των νεοσύλλεκτων στο Κόμμα, 1928—, που όμως δεν μου λέει τίποτε.

Κι ανάμεσα σ' αυτή την παρέλαση βουδών προσώπων αναδίνονται ξαφνικά οικείες εικόνες, η αδερφή μου με φουλάρι με τη φιγούρα του Κάστρο, οι δυο μας σε μια διαδήλωση εναντίον του Πινοσέτ, εγώ στην Ανατολική Γερμανία τριγυρισμένος από δυο συντρόφους, με τη μητέρα μας να πουλάει *Ουμανιτέ* στον δρόμο. Μου ξανάρχονται τα συγκριμένα γεγονότα, η στιγμή της φωτογράφισης. Διαβάζω το πεπρωμένο μας σε αυτή. Στον σκουπιδοτενεκέ.

Ο έντονος κόκκος των φωτογραφιών εξαφανίζει το περίγραμμα των προσώπων. Η σκόνη, που με τον καιρό σχημάτισε μια κρούστα πάνω στο χαρτί, τους κάνει να φαντάζονται σαν νεκροζώντανοι. Δεν έγραψα την ιστορία τους έτσι όπως το είχε θελήσει εκείνος. Δεν δυσκολεύομαι να τη φανταστώ. Το αλκοόλ. Η μοιχεία. Κάποιες κρίσεις παραφροσύνης. Τα χαρακτηριστικά τους με τη μελαγχολική όψη της αργυρόχρωμης γκριζάδας τους αποκαλύπτουν την ατελείωτη διαδοχή από αγώνες και ήττες, παράξενη αταραξία που φέρνει στον νου την παραίτηση.

Τα σκορπάω όλα. Δικό μου καθήκον είναι να εξαφανίσω κάθε ίχνος τους. Σύντομα θα πουλήσω και το σπίτι.

Όλα έχουν αδειάσει, ξεκοιλιαστεί, διαμελιστεί.

Δεν μένει πια τίποτε.

Παίρνουμε τον δρόμο της επιστροφής. Όταν αφήνουμε πίσω μας τις επαρχιακές φιδωτές οδούς και μπαίνουμε στην Εθνική, αναπνέω ξανά.

Η διαδοχή των πόλεων προς Βορρά, Μπριβ, Λιμόζ, Αρζεντόν, Σατωρού, μου φαντάζει σαν ανάδυση στην επιφάνεια. Στο Παρίσι θα μπορέσω να ξαναδρώ την ανάσα μου. Ακόμα και η κολλώδης θλίψη των βενζινάδικων του αυτοκινητόδρομου με ανακουφίζει. Οι χρωματιστές γρανίτες στη σειρά, τα προσεκτικά παρατεταγμένα γλυκά στις υπερμεγέθεις βιτρίνες, σχεδόν με συγκινούν.

Ξεκουράσου λίγο. Αφήνω το τιμόνι στην αδερφή μου. Με το που κλείνω τα μάτια, το πλήθος όλων εκείνων των βλεμμάτων παρελαύνει μπροστά μου. Νομίζω ότι νιώθω καθένα από αυτά να με καλεί. Είμαι πια ο μοναδικός, ο μοναδικός μάρτυρας όλων αυτών. Της οργής του, του αγώνα μας, της ιστορίας μας.

Μικρή σημασία έχει η καταστροφή των φωτογραφιών. Μικρή σημασία έχει ακόμα και το περιεχόμενό τους: άγνωστοι τόποι, γονείς, ανώνυμοι φίλοι, όλα αυτά τα βλέμματα φέρουν μαζί τους τόσες αναμνήσεις από τις οποίες κανείς άνθρωπος δεν θα κατάφερνε να απελευθερωθεί. Είναι το αίμα μου, ο θυμός μου, τα εκατομμύρια άτομα που μεταφέρει καθεμιά από τις λέξεις μου, το παραμικρό συναίσθημά μου.

Από τη στιγμή που αδειάσαμε τα σκουπίδια μας στον μεγάλο κάδο, κι όλα πολτοποιήθηκαν μέσα στον ωκεανό των ανώνυμων απορριμμάτων, οι ενοχές μού πλακώνουν το στήθος.

Έζησα όλη μου τη ζωή ετεροχρονισμένος. Μια μικρή χρονική απόσταση με εμποδίζει να αισθανθώ ότι βρίσκομαι εκεί όπου θα έπρεπε να βρίσκομαι, ασχέτως της στιγμής ή του τόπου. Ως παιδί, είχα την εντύπωση ότι πήγαινα εγώ μπροστά. Οι άλλοι, ο κόσμος όλος, μου έμοιαζαν να καθυστερούν. Η πλάστιγγα αίφνης έγειρε από την άλλη πλευρά όταν ενηλικιώθηκα. Έκτοτε, εγώ είμαι αυτός που σέρνει τα πόδια του πασχίζοντας να τους προλάβει. Είμαι από αυτούς που δεν καταφέρνουν να είναι ποτέ στην ώρα τους.

Θα προτιμούσα να μην είχα γεννηθεί ποτέ.

Ήταν να έρθω στον κόσμο αρχές Σεπτεμβρίου, στην κλινική των μεταλλωρύχων στο 11ο διαμέρισμα του Παρισιού. Η μητέρα μου είχε κάνει εκεί τις προβλεπόμενες ασκήσεις για ανώδυνο τοκετό σύμφωνα με τη σοβιετική μέθοδο — «Χάρη στον Στάλιν, γέννησα χωρίς ωδίνες!» διακήρυττε μια μαμή στην αρχή των μαθημάτων. Το όνομά μου το είχαν διαλέξει καιρό πριν: Θα με ονόμαζαν Καρλ. Το πορτρέτο του Μαρξ, μαζί με του Λένιν, δέσποζε πάνω από το κρεβάτι τους.

Κάθε βράδυ, κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, ο πατέρας μου ξάπλωνε δίπλα στη μητέρα μου, έσκυβε στη στρογγυλεμένη κοιλιά της, και σχολίαζε φωναχτά τα νέα από το πρωτοσέλιδο της *Ουμανιτέ*. «Δύο Ιανουαρίου. Λαμπρή νίκη

των Βιετμίνχ στο δέλτα του Μεκόνγκ». Καμιά φορά οι ειδήσεις τον ευχαριστούσαν, συνήθως όμως του προκαλούσαν βίαιες εξάρσεις θυμού. Όταν, στις 12 Μαΐου, η κυβέρνηση του Ντε Γκωλ επέταξε τον στρατό για να σπάσει την απεργία των μεταλλωρύχων, εξοργίστηκε: «Η ανθρωπότητα είναι ακόμη σε νηπιακή ηλικία!» Δεν υπήρχε έλεος απέναντί μας. Πραξικόπημα στο Ιράκ έφερε το κόμμα του Μπαθ στην εξουσία οδηγώντας σε εκτελέσεις χιλιάδων κομμουνιστών — σκοτώνουν τα αδέρφια μας, κλαψούρισε ο πατέρας μου. Θα τρομάξεις το παιδί, έλεγε η μητέρα μου.

Λίγο έλειψε, την προηγούμενη χρονιά, να παραστούμε στο ξέσπασμα του Τρίτου Παγκοσμίου Πολέμου στη διάρκεια της Κρίσης των Πυραύλων στην Κούβα. Το 1963 ήταν χρονιά ανάπαυλας, αλλά δεν έπρεπε να εφησυχάζεις.

«Η κυβέρνηση Ντε Γκωλ φέρει μαζί της, μονίμως, την απειλή του εκφασισμού» φώναζε ο πατέρας μου, με το αυτί ακουμπισμένο στη μητρική κοιλιά. «Οι ιμπεριαλιστές δεν εγκαταλείπουν ποτέ!»

Η μητέρα μου, από τη μεριά της, μου έλεγε ιστορίες στα ψιθυριστά. Μου μιλούσε ολημερίς, καθώς μαγείρευε ή συμμάζευε το σπίτι. Επισπούσε αφηγήσεις εμπνευσμένες από παραμύθια της παιδικής της ηλικίας στη Βρετάνη. Μιλούσαν για νεαρά κορίτσια που παντρεύονταν νεκρούς, για κρυστάλλινα κάστρα, για ψαράδες που σώζονταν από τις σειρήνες. Το έκανε για να μου εμφυσήσει τη λαχτάρα για την ανοιχτή θάλασσα, επαναλάμβανε με τη γλυκιά φωνή της. Στα κομβικά σημεία σταματούσε, χάιδευε την κοιλιά της, το χέρι της διέγραφε κύκλους γύρω από τον αφαλό της. Ο κρύος χειμώνας του 1962-1963 που την ανάγκαζε να

μη βγάξει το παλτό της ούτε στη σοφίτα μας —άναβε το μαγκάλι όσο πιο αργά γινόταν— μετατρεπόταν σε καταιγίδα σε μια μυθική πόλη που καταποντιζόταν, κι ενώ μια πριγκίπισσα ερωτευόταν έναν ζητιάνο.

Οι γονείς μου ήταν επαρχιώτες, εκείνη καταγόταν από το Λιζιέ, εκείνος από την Ντεκαζβίλ. Την εποχή εκείνη οι νέοι ορκίζονταν στο Εθνικό Λαϊκό Θέατρο του Ζαν Βιλάρ και του Ζεράρ Φιλίπ. Ο πατέρας μου ονειρευόταν να παίζει *Οθέλλο* ή *Ο αφέντης Πούντιλα* και ο δούλος του ο *Μάττι* στο Παπικό Παλάτι στην Αδινιόν. Η μητέρα μου μερικά χρόνια νωρίτερα είχε καταφέρει να παίζει τον ρόλο της υπηρέτριας της βασίλισσας στους *Τρεις σωματοφύλακες* που είχε ανεβάσει ο Ροζέ Πλανσόν στο θέατρο Αμπιγκύ.

Για τις τελευταίες μέρες της εγκυμοσύνης της είχε κατέβει στην πεθερά της στην Ντεκαζβίλ, στην περιοχή της Αδεϊρόν, όπου η τελευταία είχε ιχθυοπωλείο. Ο πατέρας μου έπαιζε στο φεστιβάλ του Αρράς, σ' ένα έργο του Τζον Άρντεν. Μιλούσαν στο τηλέφωνο κάθε απόγευμα. Αν και η μάνα μου είχε κανονίσει να περιμένει κλήση σε συγκεκριμένη ώρα, και έπιανε θέση στην πολυθρόνα στο καθιστικό κοντά στη συσκευή, με το πρώτο κουδούνισμα εμφανιζόταν η γιαγιά μου και το σήκωνε πρώτη αυτή. Μιλούσε με τον γιο της κάμποση ώρα και με δυσκολία παρέδιδε το ακουστικό στη σύζυγό του, ενώ στη συνέχεια παρέμενε εκεί κοντά κάνοντας ότι ξεσκονίζει τα μπιμπελό.

Το βράδυ, μόνη στο δωμάτιό της, ξαπλωμένη στο κρεβάτι της, η μητέρα μου κουλουριαζόταν στον εαυτό της, έξινε απαλά την κοιλιά της, μου διηγούταν την ιστορία ενός ιππότη που έφυγε για τον πόλεμο αφήνοντας τη γυναίκα

του στα χέρια μιας ζηλόφθονης μητριάς που ήθελε να τη σκοτώσει μαζί με το παιδί που έφερε μέσα της.

Ήταν αγχωμένη μέχρι το κόκκαλο, ακόμα και η πιο απλή κίνηση στη ζωή της, ακόμα και η πλέον ανώδυνη, είχε κόστος. Δεν είχε αφήσει καλά καλά την Νοτρ-Νταμ-ντυ-Βιε-Κουρ στη Ρεν και ανακάλυπτε την πολυθρύλητη μπρόμικη ζωή των ηθοποιών και, την ίδια στιγμή, την άχαρη καθημερινότητά τους. Τίποτε δεν την είχε προετοιμάσει για τα λιτά γεύματα, τη βρωμιά, τα αδιάκοπα πήγαινε-έλα. Οι λιγοστές φωτογραφίες αυτής της περιόδου δείχνουν μια γυναίκα μέτριας ομορφιάς, με πρόσωπο τραβηγμένο από το άγχος — ελαφρύ αλλά μόνιμο μειδίαμα στα χείλη, κοντά μαλλιά, ύφος αλά Τζην Σήμπεργκ.

Στις φωτογραφίες επί σκηνής ήταν άλλος άνθρωπος. Μεταμορφωνόταν, κι απέπνεε μια χάρη συγκινητική όσο και εύθραυστη. Έτσι, άλλος άνθρωπος γινόταν κι όταν με νανούριζε με τις ιστορίες της. Η φωνή της ήταν καθαρή, απαλλαγμένη από όλα όσα, μες στην καθημερινότητα, την κάλυπταν με ένα πέπλο ανησυχίας. Είναι η πιο όμορφη φωνή που έχω ποτέ ακούσει. Μια φωνή φτιαγμένη για να αφηγείται χωρίς τέλος.

Ο πατέρας μου ήρθε και μας βρήκε στις αρχές του Αυγούστου. Ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις δυο γυναίκες φούντωσε.

Η μητέρα μου ανακάλυπτε νέες πλευρές του συζύγου της, στον βαθμό που η γιαγιά έφερνε ξανά στην επιφάνεια τον συναισθηματικό κόσμο των παιδικών του χρόνων. Σε κάθε γεύμα τον μπούκωνε σαν μωρό, κι εκείνος, με ύφος λιμάρικου και πειθήνιου μικρού, κατάπινε και την τελευταία μπουκιά μασώντας ορεξάτα και αθόρυβα.

Τελικά η μητέρα μου κατάφερε να αποσπάσει από τον πατέρα μου την υπόσχεση να επιστρέψουν στο Παρίσι.

Παραμονή της αναχώρησης, η ανταγωνίστριά της οργάνωσε εορταστικό τραπέζι. Ξεκίνησαν με φουά γκρα χήνας, από τη μια, και φουά γκρα πάπιας, από την άλλη, «για να τα συγκρίνουν». Ακολούθησε ψητό μεμανιτάρια βρασμένα στο ζουμί τους, συνοδευμένα με τοπικό κόκκινο κρασί. Η μητέρα μου πάσχιζε να ανακόψει την ορμή του συζύγου της, μάζευε τα πιάτα πριν προλάβει να σερβιριστεί για πολλοστή φορά. Είχε αντιληφθεί το σχέδιο της πεθεράς της.

Ένα παρά-μπρεστ που τον ξετρέλαινε ολοκλήρωσε το γεύμα. Η γιαγιά μου έκοψε ένα τεράστιο κομμάτι για τον πατέρα μου, με την υπολογισμένη βραδύτητα του συνωμότη. Τα σου χάνονταν κάτω από την παχιά κρέμα βουτύρου. Για να εντείνει περισσότερο τον εκνευρισμό της νύφης της, εμφάνισε και μια πιατέλα με φρούτα. Η μητέρα μου, δαγκώνοντας ένα δαμάσκηνο, ανάγκασε τον πατέρα μου να επιστρέψει ένα φρούτο στην πιατέλα. «Θα τα έχετε και για αύριο... — Γνωρίζετε πολύ καλά, Μαντλέν, ότι τα δαμάσκηνα δυσκολεύομαι να τα χωνέψω». Η μητέρα μου κατέβαζε το ένα δαμάσκηνο μετά το άλλο με ύφος βλοσυρό. Ελλείψει επιχειρημάτων, η γιαγιά μου θυμήθηκε τις Κυριακές που ο σύζυγός της και ο γιος της κατέβαιναν οι δυο τους στο ζαχαροπλασείο, δυο δρόμους παρακάτω. Η παραμικρή αναφορά στον πατέρα του βύθιζε τον δικό μου πατέρα σε μια κατάσταση θλιμμένης αποδράκωσης, από την οποία δεν μπορούσε να ξεφύγει παρά μόνο ρίχνοντάς το μανιωδώς στο φαί ή στο αλκοόλ. Η μητέρα μου έφτυσε επιδεικτικά το κουκούτσι ενός δαμάσκηνου στην άκρη του πιάτου της. Ο ξερός ήχος του έδालε τέλος στη νοσταλγική διάθεση της πεθεράς της.

Ήταν η πρώτη πραγματικά ζεστή μέρα του Αυγούστου του 1963. Ο ερχομός της νύχτας δεν ανακούφιζε. Αποπνικτικά κύματα ζέστης εισέβαλλαν από τα ανοιχτά παράθυρα στο δωμάτιο όπου κοιμόνταν οι γονείς μου. Η δροσιά των προηγούμενων ημερών είχε δώσει τη θέση της σε έναν καύσωνα τόσο ανυπόφορο που τους βύθιζε όλους σε έναν ζωώδη λήθαργο.

Η μητέρα μου στριφογύριζε στο κρεβάτι της πασχίζοντας μάταια να αποκοιμηθεί.

Το σπίτι κατάπινε τις οσμές τους. Μ' αυτές μπερδούνταν επιπλέον οι δυσοσμίες της λιθόστρωτης αυλής, η ανυπόφορη ξινίλα από τις αλά τούρκα τουαλέτες ανάκατη με τα στοιβαγμένα τσουβάλια κάρβουνο στο πρόχειρο υπόστεγο. Κάθε τόσο έφταναν στη μύτη τους κατά κύματα οι μυρωδιές από το ιχθυοπωλείο στο ισόγειο, όχι υγρή και διεγερτική φρεσκάδα παλιόρροιας, αλλά τραχιά αποφορά λασπώδους συνουσίας.

Πιερ! φώναξε η μητέρα μου. Είναι η ώρα! Εκείνος γρύλισε: «Είσαι σίγουρη;» Καταραμένα δαμάσκηνα! φώναξε θυμωμένη. Συνέχισε να επαναλαμβάνει την ίδια φράση ακόμη κι όταν έφταναν στον χώρο του τοκετού. Προσπάθησε να ελέγξει την αναπνοή της όπως της είχαν μάθει. Δίχως να ασχολείται μαζί της ή να την ακούει, η μαμή διέταζε τις δυο βοηθούς της, κάτι κοριτσάκια, να πηδάνε η μια μετά την άλλη πάνω στην κοιλιά της μητέρας μου.

Κάπως έτσι ήρθα στον κόσμο, κουνημένος, πατημένος, κόκκινος και ζουλιγμένος. Κάθε πλάσμα που τεκνοποιεί είναι εγκληματίας — ήμουν το ζουμί της, ο λόγος της ύπαρξής της. Και να 'μαι, πλημμυρισμένος από μια μελαγχολία που καμιά αγάπη δεν θα κατάφερνε να αποδιώξει.

Αμέσως μετά τη γέννησή μου ο πατέρας μου πήρε σβάρνα τα μπαρ παρέα με τον αδερφό του. Κέρασε μερικές γύρες τους μεταλλωρύχους της νυχτερινής βάρδιας που έπιναν έναν καφέ πριν επιστρέψουν σπίτι τους για ύπνο. Τραγούδησε τη Διεθνή, χωρίς ευτυχώς να πιαστεί στα χέρια με κανέναν. Ο αδερφός του τού υπενθύμισε ότι είχε υποσχεθεί στη μητέρα μου ότι θα πήγαινε να με δηλώσει στο ληξιαρχείο.

Πήρε το αυτοκίνητο, κατέβηκε την οδό Κεράντ κορνάροντας, στη στροφή έχασε τον έλεγχο και καρφώθηκε σ' ένα φανοστάτη. Μην πεις κουθέντα στη γυναίκα σου, αποφάσισε η γιαγιά μου. Δεν χρειάζεται στεναχώριες αυτές τις στιγμές! Έτρεξε στην αγορά της Ντεκαζβίλ και αγόρασε ένα μουσικό κουτί. Δώρο εξευμενισμού! Ο πατέρας μου εμφανίστηκε μπροστά στη μητέρα μου, με επίδεσμο στο μέτωπο, εκχυμώσεις στο πρόσωπο, κι ένα τεράστιο μουσικό κουτί στα χέρια. Καθγάδισες; ανησύχησε εκείνη. Η καχυποψία της φούντωσε όταν άνοιξε το δώρο. Θυμήθηκε έξαλλη το ληξιαρχείο. Οι δυο αδερφοί έφυγαν τρέχοντας από το δωμάτιο.

Η υπάλληλος, ερχόμενη αντιμέτωπη με το πρόσωπο του πατέρα μου όπως είχε γύρει πάνω από το γκισέ, προς στιγμήν δίστασε. Όταν τον ρώτησε για την επιλογή του ονόματος, εκείνος, αρκούντως μεθυσμένος ακόμη, φώναξε:

— Μαρί!

Ο αδερφός του τον σκούντηξε. Συνήλθε. «Karl» δήλωσε. Η υπάλληλος, που δεν είχε ποτέ ξανά ακούσει τέτοιο όνομα, θέλησε να γράψει Carlos στο κατάστιχο, λόγω της έντονης παρουσίας Ισπανών μεταναστών στην Ντεκαζβίλ. Ο πατέρας μου έδωσε τις φωνές. Του αντιπρότεινε Charles.

Άρνηση και θυμός ξανά. Αν ήταν δυνατόν ποτέ να έδινε στον γιο του το ίδιο βαφτιστικό όνομα με τον Σαρλ Ντε Γκωλ. Ζητήθηκε η συνδρομή του δημάρχου. Η διαφωνία συνεχίστηκε. Ενημερωμένη, κατάφρασε η γιαγιά μου τη στιγμή που τα δυο αδέρφια ετοιμάζονταν να πιαστούν στα χέρια με την υπάλληλο του ληξιαρχείου. Η γαλήνη επανήλθε με τη δέσμευσή της να προσφέρει μερικά ψάρια στο γεύμα που οργάνωνε ο δήμος στο τέλος της χρονιάς. Θέλοντας να ηρεμήσει τα πνεύματα, ο δήμαρχος αποδέχτηκε την επιλογή των γονιών μου με τον όρο να γίνει εκγαλλισμός του ονόματος, από Karl σε Carl.

Αυτά τα άτιμα τα δαμάσκηνα φταίνε ! κλαψούριζε η μητέρα μου στους συγγενείς που την επισκέπτονταν στο νοσοκομείο.